

rijksuniversiteit
groningen

Ouderschap en sharenting

De praktijk en gevolgen voor het ontwikkelende kind

Parenthood and sharenting

The practice and consequences for the developing child

Annelie Moolhuizen

Masterthese - Ontwikkelingspsychologie

S3989984

7-7-2023

Vakgroep Psychologie

Rijksuniversiteit Groningen

Thesebegeleider: G. Breeuwsma

Een masterthese is een proeve van bekwaamheid voor studenten. De goedkeuring van de masterthese is het bewijs dat de student over voldoende onderzoeks- en rapportagevaardigheden beschikt om af te studeren, maar biedt geen garantie voor de kwaliteit van het onderzoek en de resultaten van het onderzoek als zodanig, en de masterthese is dan ook niet zonder meer geschikt om als academische bron te worden gebruikt om naar te verwijzen. Indien u meer wilt weten over het in deze masterthese besproken onderzoek en eventueel daarop gebaseerde publicaties, waarnaar u zou kunnen verwijzen, kunt u contact opnemen met de genoemde begeleider.

Samenvatting

In deze scriptie wordt onderzocht wat de invloed van *sharenting* is op het ontwikkelende kind. *Sharenting* is een samentrekking van de woorden ‘*share*’ en ‘*parenting*’, en heeft betrekking op ouders die informatie over en/of beelden van hun kinderen in de sociale media publiceren. Deze documentatie van het kind zou historisch gezien kunnen worden in het verlengde van de babybiografie uit de negentiende eeuw, waarbij in het huidige tijdperk ook nieuwe functies en intenties aan deze documentatie verbonden raakten. Verschillende motieven voor *sharenting* zijn onder andere *social motives*, *parental advice motives*, *impression management motives*, en *informative archiving motives*. In deze these zullen de gevolgen en (eventuele) risico’s van *sharenting* in kaart worden gebracht aan de hand van verschillende casussen. Er zal daarnaast worden ingegaan op *technoference*, de invloed van technologie op de relatie tussen de ouder en het kind. Tot slot wordt in de conclusie duidelijk gemaakt dat *sharenting* bij ouders onderling kan zorgen voor gevoelens van verbinding en steun, maar voor kinderen veel risico’s kan hebben. Door verantwoordelijk en bewust te delen kunnen ouders echter hun voordelen maximaliseren en de risico’s voor hun kinderen zoveel mogelijk beperken.

Sleutelwoorden: opvoeding, sharenting, sociale media, technoference

Abstract

The research question in this thesis is: What is the influence of sharenting on the developing child? Sharenting is a contraction of the words ‘share’ and ‘parenting’ and is used to denote the issue of parents that share information about and/or images of their children on social media. This documentation of the child can be seen as a modern equivalent of the 19th century baby biography, whereby in the modern phenomenon new functions and intentions arise in this documentation. Motives for sharenting are, amongst others, social motives, parental advice motives, impression management motives, and informative archiving motives. In this thesis the consequences and (potential) risks of sharenting will be mapped out with the help of several case studies. Next, the subject of technoference, the influence technology has on the relationship between the parent and child, will be discussed. Finally, in the conclusion it will be made clear that sharenting can provide parents with feelings of support and connection, but may place the child at risk. Nevertheless, by conscious and responsible sharing, parents can maximize their sharenting benefits, while reducing the risk for their children.

Keywords: childrearing, sharenting, social media, technoference

Inhoudsopgave

Inleiding	5
H1. Een Kleine Geschiedenis van het Moderne Ouderschap	8
H2. Van Parenting naar Sharenting	11
H3. Waar zijn we eigenlijk mee bezig?	16
H4. Technoference: de Camera als Opvoeder	20
H5. Sharenting: Conclusie en Aanbevelingen	24
Literatuurlijst	28

Inleiding

In een video die te zien is op YouTube vraagt Niels Huijbregts van Bureau Jeugd & Media aan mensen op straat of hij foto's van hun kinderen mag zien. De reacties zijn defensief en afwijzend: vreemden vragen om foto's van hun kroost is een sociale faux pas (Bureau Jeugd & Media, 2010). Veel mensen zullen dat direct onderschrijven, niettemin worden foto's van kinderen online te pas en te onpas gedeeld door ouders. Het is opmerkelijk dat mensen kennelijk voor online en offline situaties verschillende restricties in het delen van informatie handteren. Het filmpje van Bureau Jeugd & Media illustreert de verschillende attitudes die mensen hebben over het verstrekken van persoonlijke informatie aan vreemden op straat, versus vreemde consumenten van sociale media. Wat zegt dit over de impact van de sociale media?

Sinds in 2007 Facebook uitgroeide tot een groter, meer algemeen gebruikt platform (*Timeline* | Facebook, n.d.), is het voor ouders normaler geworden om informatie en foto's over hun kinderen te delen, vaak zonder consent van de desbetreffende kinderen. Samen met een steeds grotere invloed van de sociale media in ons dagelijks bestaan is er inmiddels een generatie tieners waarvan in sommige gevallen de volledige levenshistorie online kan worden teruggevonden. De consequenties van de al dan niet zonder consent gedeelde persoonlijke informatie over kinderen, beginnen nu voor sommige tieners een last te worden. Zonder dat precies duidelijk is om hoeveel kinderen het gaat (of in de nabije toekomst zal gaan), plaatst dit wel enkele vraagtekens bij de omgang – in de gezins- en opvoedingscontext – met sociale media.

Ook als kinderen wel instemmen met het plaatsen van beeldmateriaal op de sociale media, kunnen de inzichten van kinderen omtrent het geplaatste online beeldmateriaal over de ontwikkeling heen veranderen. Als een kind van acht heeft toegestemd met het online posten van foto's, geldt die toestemming dan nog als het kind tien is? In sommige gevallen is het zelfs zo dat mensen retrospectief op latere leeftijd hun protest nog laten blijken over het gebruik van persoonlijke informatie uit hun kindertijd (Breeuwsma, 2021).

Het delen van persoonlijke informatie is geen nieuw fenomeen, dat de opkomst van sociale media met zich meebracht. Al sinds jaar en dag vertellen mensen elkaar verhalen over elkaars kinderen en sinds de opkomst van de fotografie en het maken van foto's in de huiselijke sfeer, gaan foto's van de kinderen onder vrienden en familie vaak van hand tot hand. Ook het verspreiden van persoonlijke informatie is geen nieuw verschijnsel: boeken

gevuld met ouderervaringen, of verhalen over kinderen, dateren ook al van eeuwen terug. Daarin hebben pedagogen en ontwikkelingspsychologen bovendien een stimulerende rol gespeeld door sinds de 17^e en 18^e eeuw steeds meer de aandacht te richten op het belang van de ontwikkeling en opvoeding van het kind. Zij wezen ouders erop te hoe interessant het gedrag van hun kinderen wel niet was en moedigden hen daarmee aan zich met hun kinderen bezig te houden, en daar zelfs verslag van te doen in bijvoorbeeld ervaringsverhalen, babybiografieën en populaire opvoedingsboeken (Ariès, 1962; Fuchs, 2004). Toch lijkt er een principieel verschil te zijn met de manier waarop sociale media werkt.

Het belangrijkste verschil met de nieuwe media is het (in potentie) enorme bereik van het publiek. Het overstijgt de kring van bekenden en kan in principe overal, door iedereen en om de meest uiteenlopende redenen bekeken worden. Natuurlijk zijn er restricties en kunnen profielen privé worden gemaakt, zodat beeldmateriaal alleen verondersteld gezien te worden door bekenden, maar ook die kunnen *screenshots* doorsturen. De controle die men heeft over eenmaal geopenbaarde informatie is zodoende kleiner dan ooit. Bovendien zijn gemaakte beelden, vergeleken met geschreven (ervarings)literatuur over kinderen, veel indringender in het dagelijks leven van ouders en hun kinderen. Zouden ouders en opvoedingsdeskundigen daar rekening mee moeten houden?

Het online delen van informatie is vandaag de dag de normaalste zaak van de wereld. Zo normaal zelfs, dat de omgang met sociale media gemakkelijk een onderdeel van de opvoeding kan gaan worden. Of ouders er wel of niet voor kiezen om online-informatie te delen over hun kinderen, kan consequenties hebben voor de kinderen. Sommige ouders zijn zich hier hyperbewust van en kiezen ervoor niks over hun kind te delen, om ze op die manier tegen een oordeel van de buitenwereld te beschermen (Webb, 2013). Weer andere ouders omarmen het delen van materiaal als onderdeel van het vastleggen van hun leven, waarbij ook de kinderen horen. Ook is het niet ongebruikelijk om sociale mediaprofielen te zien waarin het leven van een kind compleet gedocumenteerd lijkt te worden en waarbij een buitenstaander met behulp van beeldmateriaal, dichter op het leven van een kind staat dan een boek ooit zou kunnen bewerkstelligen. Voor sommige ouders lijkt er nauwelijks nog een grens te zijn in wat ze over hun kinderen en de opvoeding daarvan delen.

The Wall Street Journal doopte dit concept *oversharenting*, wat later veranderde in het begrip *sharenting* (F51a, 2020). The C.S. Mott Children's Hospital National Poll on Children's Health (2015) populariseerde deze begrippen, die naam geven aan het fenomeen van ouders die (overmatig veel) informatie over hun kinderen delen op het internet door de samenvoeging van de woorden 'share' en 'parenting'.

De relatief recente ontwikkelingen op het gebied van sociale media en de gelegenheid tot het delen van informatie, heeft veel veranderingen en nieuwe vragen teweeggebracht. Wat de precieze gevolgen van deze processen zullen zijn voor de langere termijn, is lastig te voorspellen, al was het maar omdat de ontwikkeling van de sociale media niet stilstaat. Niettemin is het voor nu relevant om te onderzoeken welke gevolgen deze ontwikkelingen kunnen hebben (gehad) en hoe de maatschappij en ouders in het bijzonder, hiermee om zouden moeten gaan.

Dit vormt voor deze these het startpunt voor een exploratief onderzoek naar de precieze betekenis en impact van *sharenting* op de ontwikkeling van opgroeiende kinderen, de onderzoeksvraag is hierbij: Wat is de invloed van *sharenting* op het ontwikkelende kind? Daarbij zal ten eerste worden ingegaan op de rol van de wetenschappers in de pedagogiek en ontwikkelingspsychologie, om zo de relevantie van deze these in een ontwikkelingspsychologisch perspectief te plaatsen. Pedagogen hebben ouders steeds alerter gemaakt op het kinderlijk gedrag en hen beïnvloed in de manier waarop ze daarnaar kijken. Ouders hebben pedagogen en ontwikkelingspsychologen deels gevolgd in hun aanwijzingen en plaatsten zich daarmee soms in de rol van ‘amateurpsycholoog’, met hun eigen kinderen als ‘onderzoeksubjecten’. De belangstelling voor (eigen) kinderen wordt nu ook voor andere, persoonlijke doeleinden ingezet (tv-programma’s met kinderen, bloopers, etc) die niet veel meer met pedagogische doelstellingen te maken hebben. Vanuit dit principe zal worden toegewerkt naar de vraag waarom ouders delen, en hoeveel recht ouders eigenlijk hebben op het delen van persoonlijke informatie van hun kinderen. Welke rol speelt consent van de kinderen in deze situaties en welke ervaringen hebben zij met *sharenting*? Ook wordt het onderwerp *technoference* aangesneden en zal worden besproken welke effecten de techniek achter de moderne media op kinderen kan hebben. Ten slotte zal een concluderend hoofdstuk ingaan op de algehele invloed van de media, en zullen er ook praktische tips voor verantwoordelijk *sharenting* worden gedeeld. Op deze manier wordt in deze scriptie gepoogd in kaart te brengen welke impact *sharenting* – positief dan wel negatief – kan hebben op de ontwikkeling van opgroeiende kinderen.

Hoofdstuk 1:

Een Kleine Geschiedenis van het Moderne Ouderschap

De rol die kinderen vandaag de dag spelen in de wetenschap van de ontwikkelingspsychologie en de pedagogie, is het product van ontwikkelingen die rond de zeventiende eeuw in gang werden gezet. Tijdens de middeleeuwen was er over het algemeen weinig aandacht voor het belang van het kind, laat staan vanuit een wetenschappelijk oogpunt. Het concept 'kindertijd' was nog niet in het leven geroepen en in plaats van het moderne onderscheid tussen kinderen en volwassenen, werden kinderen in de late middeleeuwen nog gezien als onvolwaardige volwassenen. In de zeventiende eeuw veranderde pedagogische literatuur het beeld dat men tot dan toe van kinderen had gehad. Doordat ideeën over de opvoeding en ontwikkeling van kinderen nu een positie in de wetenschap kregen, werd het kind opnieuw gedefinieerd: Ditmaal als een zelfstandig wezen, dat zich onderscheidde van volwassenen (Ariès, 1962).

Aan het einde van de zeventiende eeuw en het begin van de achttiende eeuw kreeg deze pedagogische literatuur een bredere gestalte door het denken van de Engelse filosoof John Locke (1632-1704), die met zijn revolutionaire idee van het *tabula rasa*, ook wel het onbeschreven blad, het denken over de ontwikkeling van kinderen een nieuwe vorm gaf. Kinderen zouden volledig door opvoeding te vormen zijn, en dus was deze opvoeding van het grootste belang (Yolton & Yolton, 2013). Ook de Franse filosoof Jean Jacques Rousseau (1712-1778) speelde een belangrijke rol in de ontwikkeling van de wetenschappelijke focus op kinderen. Hij was van mening dat de samenleving verdorven was en vestigde hoop op het kind als een manier om een neerwaartse spiraal van richting te doen veranderen (Baggerman, 2004). Voor Rousseau was het kind als een zaadje vol aangeboren kwaliteiten die ontwikkeld konden worden (Kontio, 2003). Rousseau ging uit van de aangeboren goedheid van de mens, een idee dat leidde tot een opvoedingsperspectief waarin er ruimte was voor deze natuurlijke ontwikkelingen om volledig tot bloei te kunnen komen (O'Connell, 1936).

Kort hierna, in de negentiende eeuw werd deze ontwikkeling opgevolgd met de opkomst van de babybiografie, een systematisch document waarin ouders (vooral vaders) de ontwikkelingen van hun jonge kinderen vastlegden (Fuchs, 2004). Breeuwsma (1999) beschrijft de babybiografie als volgt: 'geen vrijblijvende aangelegenheid, maar een instrument om greep op het kind en zijn ontwikkeling te krijgen'. Charles Darwin (1809-1882) was een van de eerste onderzoekers die in *Notebook of Observations on the Darwin Children (1839-1856)* de ontwikkeling van zijn tien kinderen nauwlettend volgde en documenteerde. Andere

pedagogen volgden zijn voorbeeld. De babybiografie kondigde op deze manier het begin van de ontwikkelingspsychologie aan (Thompson, Hogan & Clark, 2012).

Waar in de negentiende eeuw pedagogen (bijvoorbeeld Piaget en Watson) zelf deze ontwikkelingsrelevante informatie over kinderen verzamelden en hiervoor vaak van hun eigen kinderen gebruikt maakten (Breeuwsma, 2021), bereidde deze taak zich in de twintigste eeuw langzaam maar zeker uit naar het gewone volk. Door de opkomst van de pedagogiek werden ouders aangemoedigd om beter naar hun kinderen te kijken (Fuchs, 2004) en waar deze documentatie in de twintigste eeuw nog in notitie- en fotoboeken plaatsvond, vertaalde dit zich in de eenentwintigste eeuw naar beeldschermen. In zekere zin lijkt de praktijk van *sharenting* op een soort historisch verlengde van deze babybiografie te liggen, waarin ouders de kinderjaren met meer precisie dan ooit tevoren vast kunnen leggen. De observaties van een camera lijken immers uitermate objectief en daarmee zeer geschikt voor wetenschappelijke doeleinden.

Pedagogisch verantwoorde beelden hadden dan ook een plaats in deze nieuwe media, maar ook concepten als het televisieprogramma *Funniest Home Videos*, waarin amusement de overhand had gekregen, kwamen op en kenmerkten zich door de vele kinderen en hun capriolen die het scherm domineerden. Het werd steeds makkelijker de kindertijd vast te leggen en ouders maakten daar steeds vrijmoediger gebruik van, waarbij de pedagogische relevantie vaak ver te zoeken leek.

Het onderscheid tussen moderne media en de babybiografie zit bovendien niet slechts in de precisie, objectiviteit en het wel of niet aanwezig zijn van psychologische relevantie. Ook het bewustzijn van de kinderen in het proces van documentatie door de ouders speelt een rol. Onderzoekersechtpaar William (1871-1938) en Clara Stern (1878-1945) legden destijds de ontwikkelingen van hun kinderen vast in een babybiografie, maar vermeldden hierbij dit buiten het bewuste besef van de kinderen om te doen (Brian, 2011). Dit duidt op een belangrijk verschil met de hedendaagse sociale media, waarin de kinderen maar al te bewust zijn van de camera's in hun gezichten. De kinderen worden hiermee in de moderne media tot actief onderdeel van hun documentatie gemaakt.

Samenvattend valt te stellen dat waar historisch gezien het ouderlijk verzamelen van informatie over de kindertijd van hun kroost, voortkwam uit het verlengde van de pedagogiek, vandaag de dag *sharenting* een veelzijdiger pad lijkt te zijn ingeslagen. De ambitie van ouders staat nu niet langer slechts ten dienste van de pedagogiek, ook andere intenties bewegen ouders tot het verzamelen en delen van informatie over hun kinderen. Wat behelst *sharenting* precies, welke nieuwe intenties hebben ouders voor het delen van informatie en wat zijn de

effecten daarvan op kinderen? Dit zijn de vragen die in het volgende hoofdstuk aan de orde worden gesteld.

Hoofdstuk 2:

Van Parenting naar Sharenting

De ontwikkeling in de soort informatie die ouders over hun kinderen delen, laat zich niet lineair uitdrukken. Zoals eerder beschreven kwam de focus op kinderen in eerste instantie voort uit een pedagogische belangstelling voor en bemoeienis met kinderen. Vanaf de 17^e eeuw spoorden pedagogen aan tot meer aandacht voor het kind. In het verlengde hiervan zien we dat deze focus op het documenteren van de ontwikkeling van het kind zich verder ontwikkelt in de moderne media. Nog altijd neemt de pedagogiek hier een plaats in. In de bachelorthese Ter Braake et al. (2022) is te lezen hoe naast het papieren opvoedhandboek online artikelen, websites en sociale mediaprofielen een steeds grotere plaats zijn gaan innemen in de opvoedliteratuur die ouders consumeren. Het voordeel van een sociale mediaprofiel ten opzichte van de andere bovenstaande online opties, is dat het profiel alleen maar gevolgd hoeft te worden en dat de informatie vervolgens vanzelf op de pagina van de ouder verschijnt. Niet langer is het voor ouders vereist dat ze zelf op zoek gaan naar opvoedliteratuur: het komt vanzelf op hun pad. Sterker nog, hoe meer ouders zich onderdompelen in bepaalde soorten informatie, hoe dieper deze interesse zich wortelt in algoritmes die bepalen welke informatie iemand nog meer te zien krijgt, en hoe meer van dezelfde soort informatie ouders zullen tegenkomen, waardoor ze in een ‘internetbubbel’ terecht kunnen komen (Bozdag, 2013). Het internet lijkt dé plek voor ouders om de ontwikkeling van hun kind, opvoedtips en de moeilijkheden van het ouderschap te delen, met de potentie van een gigantisch publiek.

Het gemak waarmee ouders tips delen en ontvangen is nog nooit groter geweest dan nu. Wellicht is dit een persoonlijke internetbubbel, maar er lijken steeds meer filmpjes op te komen waarin ouders proberen te voorkomen dat hun kinderen hun persoonlijke problematiek overnemen. In een TikTok video van Lindsey Gurk (2022) is te zien hoe ze haar kinderen aanmoedigt en ze herinnert aan de karaktereigenschappen waarvan ze hoopt dat ze ze nooit zullen verliezen.

‘Are we caring?’

- *‘Yeah!’*

‘Are we kind?’

- *‘Yeah!’*

‘Do we love all of our body and our mind?’

- *‘Yeah!’*

'Are we creative?'
- *'Yeah dude!'*
[laughs] 'Are we courageous?'
- *'Yeah dude!'*
'Is the love and light we show just so courageous?'
- *'Yeah dude!'*
'Are we gonna have a good day?'
- *'Yeah dude!'*
'Yeah dude?! I love you I love you I love you!' (Gurk op TikTok, 2023)

Deze nieuwe generatie ouders lijkt zo begaan met zelfliefde en stigma rond gewicht en lichamen die niet aan het 'ideaalbeeld' voldoen, dat ze hun kinderen vanaf jongs af aan proberen te stimuleren van elk lichaam, en vooral van zichzelf, te houden. Ouders die hier wellicht zelf moeite mee hebben, leren hun kinderen (en zichzelf) zo liefde voor zichzelf en alle lichamen aanleren, om op deze manier het patroon te kunnen doorbreken. Sociale media is vervolgens de ideale facilitator om deze nieuwe gewoonten te delen en te verspreiden, om zo 'generationeel trauma' te doorbreken. 'Mothermoon' (2022) schreef een lied om het zelfvertrouwen van kinderen (en volwassenen) op te krikken:

I love my body, from my head to my toes. I love my face, my eyes, my mouth, my nose. I love the way I look, when I look in the mirror. I stand a little closer, just to see a little clearer. Who is that? It's me! And I am looking good as good can be. So what do I say? I tell myself I love me every day!

Er zijn ook ouders die vanuit een wetenschappelijk oogpunt pedagogische informatie delen. Op YouTube zijn talloze filmpjes te vinden die aansluiten bij de ontwikkelingspsychologie en pedagogiek, zoals '10 Stages of Walking' (Mom N Me, 2019), waarin de stadia die leiden tot de eerste stapjes worden uitgelegd, of 'Drawing stages in children part 1' (Winegarden, 2020) waarin de tekenontwikkeling van kinderen wordt gedemonstreerd. Ook sociale media TikTok en Instagram blijven niet achter. Op het TikTok-profiel 'Leila & Science baby' plaatst een moeder filmpjes van haar baby met wetenschappelijke uitleg over verschijnselen zoals de grijpreflex en stelt ze andere nieuwe ouders gerust met filmpjes als 'Why newborn sleepless nights are okay,' die ze ondersteunt met beeldmateriaal van haar eigen baby (*Leila & Science Baby on TikTok*, 2023). Ook de babybiografie lijkt niet verdwenen, slechts gedigitaliseerd. Rebecca Aneloski (2023) post op TikTok een filmpje van zichzelf met haar dochtertje Loretta, die ze een aantal woorden laat zeggen om deze vast te leggen en later de uitspraak en de stem te vergelijken wanneer het meisje ouder is: 'Can you say your name?' 'Retta!' 'Can you say

‘*Sleeping Beauty?*’ ‘*Sleeping Beauty*’. ‘*Can you say ‘Beauty and the Beast?’ ‘Beauty and the Geeeeese*’.

In de moderne invulling van de babybiografie overlapt de functie van het vastleggen van de ontwikkeling van het kind niet zelden met amusement. De groei van baby’s over de eerste twaalf maanden hoeft niet langer bijgehouden te worden in centimeters. De kirrende baby in kwestie op de deksel van een pizzadoos leggen en de maanden onder een muziekje tellen in pizzapunten, volstaat ook (Miller, 2023). Sociale media zijn op deze manier in staat een pedagogische rol op zich te nemen, waarbij ook de belangstelling van het lekenpubliek wordt aangewakkerd. Ouders kunnen hierin gezien worden als ‘amateuropedagoog’ met didactische en pedagogische doelstellingen, maar steeds vaker raakt de pedagogiek uit zicht, en krijgen andere functies – amusement en/of commercie – de overhand.

Uit een onderzoek van Verswijvel, Walrave, Hardies en Heirman (2019) bleken de motieven van ouders om informatie over hun kinderen te delen ingedeeld te kunnen worden in vier categorieën. Ten eerste het *parental advice motive*. In dit geval wordt informatie gedeeld om andere ouders van advies te voorzien, of om zelf advies te verkrijgen. De tweede reden wordt *social motive* genoemd, en heeft betrekking op het stimuleren van conversatie. Hiernaast bestaan ook *impression management motives*, waarbij de informatie over, of beelden van kinderen door ouders worden gebruikt om hun eigen presentatie te verbeteren. In dit geval kan het bijvoorbeeld gaan om het verzamelen van volgers, kijkers, of *likes*. Bij het laatste motief, dat door de auteurs *informative-archiving motive* wordt genoemd, wordt er vooral gedeeld om trots te uiten en herinneringen te bewaren. Te denken valt aan vakantiekiekjes, het behalen van een zwemdiploma, of optredens in schoolvoorstellingen (Verswijvel et al., 2019).

Andere onderzoeken wijzen op het bestaan van een nog grotere verscheidenheid aan motieven. *Sharenting* zou zo ook een manier zijn voor vrienden en familie om contact te kunnen onderhouden met de kinderen en ervoor zorgen dat ouders het gevoel van sociale isolatie na de geboorte van hun kind kunnen doorbreken (Brosch, 2016). Ook is *sharenting* voor ouders een manier om te laten zien dat ze geslaagd zijn in hun opvoedtaak (Collett, 2005). Daarnaast kan de wortel van *sharenting* zich in sommige gevallen in een netwerk van financiële belangen bevinden. Aan de top van de best verdienende YouTubers in 2018, stond een jongetje – Ryan – van zeven. In zijn video’s pakt hij verschillende soorten speelgoed uit, speelt ermee en laat de diverse functies ervan zien, waarmee in een jaar tijd 22 miljoen wist te verdienen (Today, 2018). Ryans ouders werken inmiddels beiden voor het platform dat in 2018 begon als ‘Ryan’s ToysReview’, maar inmiddels is veranderd in ‘Ryan’s World’. Naast

de speelgoedreviews komt daarin nu ook het gezinsleven van Ryan en zijn familie aan bod. In het geval van Ryan lijkt het erop dat het werk, en dus het inkomen, van zijn beide ouders afhankelijk is van hem.

Ryans ouders kiezen ervoor om hun gezinsleven volledig in beeld van de media te brengen. Nieuw speelgoed, maar ook dagjes weg en vakanties zijn voor iedereen te bekijken. In een poging de media enigszins op afstand te houden, heeft het gezin wel besloten hun echte achternaam niet kenbaar te maken, en zichzelf 'Kaji' te noemen (Today, 2018). Inmiddels leidt de bescheiden google zoekopdracht 'Ryan Kaji echte naam' al tot de naam 'Ryan Guan'. Voor iemand die zo in het oog van de media staat, valt er weinig verborgen te houden en niet alle ouders lopen hier warm voor. Desondanks is het niet vreemd dat ouders hun kinderen graag laten zien. Klinisch sociaal werker Meredith Resnick verwoordt het als volgt: 'We all want to be seen. We want to be acknowledged for who we really are. It's an authentic need' (Plank, 2022). In ons tijdperk van sociale media wordt zichtbaarheid gekocht met een gebrek aan privacy; een prijs die een tweedeling in de ouders door laat schemeren. Sommige ouders, zoals de Kajis, zijn bereid die prijs te betalen, maar ook het andere uiterste van het spectrum heeft aanhangers. In een blogpost schrijft Amy Webb (2013) dat zij niets van haar kind online zal delen, omdat dat haar kind in essentie berooft van anonimiteit en het recht op een leven waarin vooroordelen op basis van een online identiteit geen rol spelen.

In hetzelfde artikel van Plank (2022) merkt een moeder op dat er een grens bestaat tussen het recht van een ouder om een gebeurtenis te delen, en het recht van het kind op privacy. Op een bepaald punt zal een van deze twee zaken zwaarder wegen, maar waar is in de praktijk vaak lastig te bepalen. Het kan voor ouders goed zijn te overwegen wat hun persoonlijke reden is om iets te delen. Hebben andere ouders profijt van deze post, of is het motief puur *impression management* (Verswijvel, 2019) en uit op het vergroten van de status van de ouder? Het delen van elke vorm van informatie over kinderen zou altijd een uiting van *hun* groei moeten zijn, en nooit moeten dienen voor jouw persoonlijke groei als ouder, aldus Jayne Tromp (Plank, 2022).

Ook de kinderen zelf om toestemming vragen alvorens te delen is volgens Tromp niet altijd afdoende. 'Sometimes you can't give the decision to your kid. Sometimes it's just inappropriate. Kids don't always have enough information, or they're trying to please somebody' (Plank, 2022). Breeuwsma (2021) verwijst naar taalpsychologe Lois Bloom, die haar dochter, Allison Bloom, intensief heeft gebruikt voor haar onderzoek naar de kinderlijke taalontwikkeling. Allison verklaarde jaren later als volwassen vrouw, dat zij nooit om toestemming is gevraagd en laat jaren later weten dat ze als puber de gevolgen van het

onderzoek ondervond: collega-onderzoekers van haar moeder, wezen haar op de grammaticale imperfectie van de taal die zij in haar kindertijd gebruikte, iets wat ze destijds als vervelend ervaarde. Als volwassen vrouw – jurist van beroep – kwam ze op voor haar rechten; ze stuurde een e-mail naar veel Europese ontwikkelingspsychologen, waarin ze haar ongenoegen met de situatie uitte: haar taaldata had nooit gebruikt mogen worden.

Psychotherapeut Laura Hammons raadt bij dit soort zaken aan om stil te staan bij de toekomstige mening van het kind en de impact op hun privacy (Plank, 2022). Een jong kind is niet in staat dezelfde inschattingen te maken over de gevolgen van gedeelde informatie als een volwassene van veertig, een kwestie die Allison Bloom ook aan de orde stelt. Zij eindigt haar e-mail daarom met de vraag ‘Waar zijn jullie eigenlijk mee bezig?’

Hoofdstuk 3:

Waar zijn we eigenlijk mee bezig?

In het licht van het gemak waarmee beelden en informatie in de moderne media kunnen worden verspreid, is de vraag van Allison Bloom nu relevanter dan ooit. Waar zijn ouders die (het leven van) hun kinderen online in sociale media documenteren eigenlijk mee bezig? Is wat zij doen wel moreel en wettelijk te verantwoorden?

Om erachter te komen wat de omvang van *sharenting* precies is, lanceerde de VPNGids een onderzoek en vroeg meer dan 800 Nederlandse ouders of zij informatie en beelden van hun kinderen op sociale media posten. Hieruit bleek dat 72% van de Nederlandse ouders weleens online-informatie over hun kinderen deelt. Foto's werden het meest gedeeld, door meer dan de helft van de ouders. Hierna volgden respectievelijk op volgorde van meest gedeeld, ook de naam van het kind, de verjaardag en video's. 5,8% van de ouders deelden zelfs medische informatie. En de pedagogische beginselen die oorspronkelijk het begrip van het kind populariseerden? Minder dan 10% van alle gedeelde informatie gaat over pedagogische hulpvragen of over het groeiproces van het kind. Bovendien vraagt slechts 40% van de ouders toestemming aan de kinderen alvorens hun informatie openbaar te maken, meestal om reden dat ze het kind te jong vinden om zelf toestemming te kunnen geven (Schut, 2023).

Bijna driekwart van de ouders laat zich dus weleens in met *sharenting*, maar het delen van informatie over kinderen is niet zonder risico's. Te beginnen met het gebrek aan privacy, waardoor identiteitsfraude relatief makkelijk tot stand kan komen. Wanneer de gegevens van een kind voor iedereen in te zien zijn, kan een buitenstaander zich betrekkelijk eenvoudig voordoen als het kind. Kinderen hebben zo door *sharenting* een grotere kans om slachtoffer te worden van fraude, dan kinderen wiens ouders hun informatie niet op het internet prijsgeven. Hiernaast kan een kind ook kwetsbaarder worden voor cyberpesten. Pesters kunnen gebruik maken van online beschikbaar (beeld)materiaal en het kind hiermee digitaal of in het echte leven lastigvallen, bijvoorbeeld door het verspreiden van een beschamend filmpje, destijds door een onnadenkende ouder gedeeld. Ook kan *sharenting* een faciliterende rol spelen in *grooming* (digitaal kinderlokken), door onbewust kwaadwilligen relevante informatie in de schoot te werpen. Zo kunnen onbekenden zich aan school of de opvang voordoen als bekenden van het kind (Schut, 2023).

Opmerkelijk is dat er genoeg wetgeving is die kinderen beschermt tegen het gebruik van media. Er zijn leeftijdsadviezen voor games, kijkwijzer voor films, en sinds 2018 mogen kinderen onder de zestien niet zonder toestemming van hun ouders van sociale media gebruik maken (J/M ouders, 2018). Er zijn echter veel minder regels die kinderen tegen de media zelf beschermen of tegen ouders die de kinderen hierin in beeld brengen en soms ronduit uitbuiten. Als het gaat om de privacy van kinderen jonger dan zestien jaar, vormen de AVG-regels een belangrijke bron van bescherming. Deze regels beschermen een kind echter niet tegen *sharenting*. Sterker nog, ze zorgen voor een ongelijkheid, aangezien de AVG-regels erop toezien dat de ouder wettelijk toestemming voor het kind moet geven, alvorens informatie wordt geopenbaard (Ministerie van Algemene zaken, 2023). Ouders kunnen dus wettelijk legaal en zonder toestemming van hun kinderen zelf, informatie over hen delen. Er zijn wel regels die pogen kinderen te beschermen tegen de camera, maar veelal worden deze niet nageleefd.

In een aflevering van *De Avondshow met Arjen Lubach*, gaat Lubach in op ‘vlogfamilies,’ de zogeheten families die het leven van hun kinderen (bijna) volledig vastleggen in videobeelden. In het programma laat hij voorbeelden zien van vlogs die werden opgenomen tijdens de meeste uiteenlopende situaties: een moeilijk gesprek over een overlijden in de familie en zelfs een bevalling werden live gevlogd. Deze intieme familiebeelden worden zomaar gedeeld met de buitenwereld. Over kinderen in de media heeft de rijksoverheid regels waar men zich aan dient te houden. Een kind jonger dan zeven jaar mag zo bijvoorbeeld niet langer dan 6 dagen per jaar en 4 uur per dag op TV of het internet (Ministerie van algemene zaken, 2023b). Niettemin is dit voor veel kinderen dagelijkse praktijk, aldus *De Avondshow met Arjen Lubach* (VPRO, 2022) en dat wordt de ouders op latere leeftijd niet altijd in dank afgenomen.

Steeds meer kinderen spreken zich uit over het onrecht dat hen is aangedaan in hun jeugd door ouders die hun levens online deelden. Claire, wiens naam om privacy redenen veranderd is, is een van deze kinderen. Ze werd als kleuter al een internetsensatie en haar beide ouders gaven hun banen op, omdat het geld wat ze binnenhaalden met YouTube genoeg was voor een nieuw huis en een nieuwe auto. Claire spreekt hier nu haar onvrede over uit en bekent een voorval waarbij ze haar ouders vertelde dat ze wilden stoppen met YouTube. Ze kreeg te horen dat wanneer ze dat zou doen, ze zouden moeten verhuizen en bovendien zouden haar ouders weer terug moeten naar hun vroegere werk, en zou er geen geld meer over zijn voor leuke dingen. Claire geeft nu aan dat ze overweegt het contact met haar ouders te verbreken zodra ze achttien wordt. De druk haar gezin te moeten onderhouden, heeft haar het

gevoel van een fijne kindertijd ontnomen (Latifi, 2023). Latifi schrijft in het artikel over Claire ook dat er geen regels zijn die de inkomsten die kinderen via sociale media verwerven, beschermen tegen beslaglegging door de ouders. Ze omschrijft het gebrek aan wetgeving omtrent kind-influencers als ‘een voorbeeld van waar de wet achterblijft op cultuur’ (Latifi, 2023).

Claire lijkt niet de enige die een onbezorgde kindertijd is misgelopen. Zo ook een anonieme influencer die een brief stuurde naar Caroline Easome, die hem voorleest op haar TikTok account ‘Caroline_easome’. De schrijver van de brief wilde het verhaal naar buiten brengen, maar was niet in een positie waarin dat veilig kon. In de brief schrijft ze: ‘To any parents that are considering starting a family vlog or monetizing your children’s lives on the public internet, here is my advice: you shouldn’t do it.’ Volgens haar kan een kind in zo’n situatie nooit een normaal leven leiden, en zullen alle winsten overschaduw worden door jarenlang lijden onder de druk die op het kind, maar ook op de ouders, zal komen te liggen. Bovendien raakt de ouder-kindrelatie uit balans, wanneer die in een werkgever-werknemerrelatie verandert. Ze schrijft verder dat wanneer een *sharenting*-account populair is, kinderen filmpjes, berichten en opmerkingen krijgen van mensen met verkeerde intenties: ‘I know, because it happened to me.’ De schrijver geeft aan nooit toestemming te hebben gegeven voor de online aanwezigheid: ‘No, I’ve never been hit, but my childhood came with its own trauma. I have been an employee since I was five, and I hate it. So don’t do it. If you don’t regret it, then your kids will’ (Caroline op TikTok, 2022).

Ook TikTok-gebruiker Cam vertelt zich zo onveilig te hebben gevoeld dat het nodig was op het internet een nieuwe naam aan te nemen, omdat de echte naam te gemakkelijk leidde naar onlinemateriaal waarvoor Cam geen toestemming had gegeven. Zij vertelt het volgende in een video op haar kanaal: ‘Hi my name is Cam, I’m twenty-four years old and my mom shared my entire life online. When I was nine years old, my period was shared to the public. At twelve years old, a man followed me home on my bike. The amount of predatory behavior that I was susceptible to the second that I got my own social media accounts, that I was in charge of, was enough to make me never want to go outside again, because that’s how detrimental it is to the mental health’ (Cam op Tiktok, 2023).

Veel meer verhalen van protesterende kinderen zijn nu online te vinden. Uit een onderzoek van Verswijvel et al. (2019) bleek dat de meeste kinderen het *sharenting*-gedrag van hun ouders afkeuren, en het beschamend en onnodig vinden. Verswijvel et al. (2019) vonden ook dat kinderen die meer blootgesteld waren aan *sharenting*, zich er positiever over voelden, dan wanneer ze er minder mee in aanraking kwamen. Dit staat haaks op verhalen van

de hierboven genoemde kinderen, die zich juist beklagen over het buitensporig delen van hun ouders.

Naast het gevoel van sommige kinderen dat ze hun jeugd hebben verkwist omdat hun kindertijd in dienst van de sociale media stond, en het gebrek aan wetgeving, is er nog een factor die ervoor zorgt dat de moraliteit van *sharenting* in twijfel kan worden getrokken. Zo waarschuwt Drama Kween op Youtube dat openbare beelden van kinderen, vooral jonge meisjes, makkelijk in handen van mensen met verkeerde bedoelingen kunnen vallen (Drama Kween, 2023). Tiktokker Sarah zet zich eveneens in voor het op afstand houden van de media als het gaat om kinderen, en heeft hier een TikTok pagina aan gewijd. In één van haar video's zegt ze: 'Listen, we can't do anything about the predators online. It is too big of an issue, right? I cannot think of a tangible solution to the problem, but I can think of what parents can do, and it is not posting images that predators are actively looking for' (Mom Uncharted op Tiktok, 2023).

Terugkomend op de vraag van Allison Bloom: 'Waar zijn jullie eigenlijk mee bezig?' valt te concluderen dat sinds de opkomst van de sociale media, de privacy sterk onder druk is komen te staan. Bovenstaande verhalen zijn slechts een greep uit een bonte verzameling van kinderen die door hun digitale voetafdruk achtervolgd worden of getekend zijn. Hun verhalen getuigen van de keerzijde van online aanwezigheid en vragen om bewustwording van wat er achter de schermen van grote sociale media accounts met kinderen gaande is.

Dat bezorgdheid om de gevolgen van *sharenting* ook is doorgedrongen in de politiek blijkt uit een rapport van begin juni dit jaar, waarin D66 kamerlid Hind Dekker-Abdulaziz vragen voorlegt aan de voorzitter van de Tweede Kamer. Minister Weerwind voor Rechtsbescherming schrijft als antwoord dat bewustwording van aanzienlijk belang is en dat de overheid dit al stimuleert door middel van de campagne 'Denk 2x na voordat je iets deelt' (TBWA\NEBOKO, 2021). Ook zou er door de minister van binnenlandse zaken en koninkrijksrelaties gewerkt worden aan een publiekscampagne over online kinderrechten (Weerwind, 2023).

Kort samengevat kan het delen van informatie over kinderen, voor deze kinderen grote gevolgen hebben. Kinderen komen nu, vaak uit zelfbescherming nog anoniem, naar buiten om verslag te doen van de gevolgen die *sharenting* voor hen hebben (gehad). Nu bewustwording van het probleem vaker een rol begint te spelen en er ook sociale media-accounts verschijnen die pogen ouders de gevolgen van eventuele keuzes bij te brengen (zoals 'Mom_uncharted' op TikTok), zien we dat bewustwording van het probleem langzaam maar zeker groter wordt.

Hoofdstuk 4

Technoference: De camera als opvoeder

Naar aanleiding van een gesprek over mijn scriptie vertelde een vriendin het volgende verhaal: Ze vloog terug van een reis in Amerika en stond op het vliegveld te wachten op haar vlucht, toen ze vlakbij haar gate een meisje van een jaar of vier spotte. Het kleintje stond vrolijk te dansen en mijn vriendin zag hoe de moeder van het meisje eerst glimlachend toekeek en vervolgens haar telefoon erbij pakte om het tafereel vast te leggen. Zodra het meisje de camera zag, paste ze haar gedrag aan. Ze begon breder te lachen, uitbundiger te dansen en keek extra lief in de camera (persoonlijke communicatie, 2023).

Op het eerste gezicht een onschuldige gebeurtenis, maar tegelijkertijd laat het mooi zien welk effect een camera op een kind kan hebben. Het is best mogelijk dat dit meisje zich er al van bewust is dat ‘haar’ filmpje waarschijnlijk met anderen wordt gedeeld. Wellicht slechts in de familiekring, maar mogelijk ook op het internet. De acute gedragsverandering van het meisje bij het zien van de camera van haar moeder, zou als zorgelijk kunnen worden geïnterpreteerd. Het kind conformeerde zich aan (wat zij denkt) dat het publiek graag wil zien. Tegelijkertijd moeten we constateren dat kinderen (en volwassenen) ook vóór de echte opkomst van de sociale media, hun gedrag aanpasten voor de camera. Deden kinderen vroeger niet ook extra hun best op hun dansspasjes en zongen ze niet net wat harder?

Het idee dat iets vastgelegd wordt en kan worden teruggekeken, heeft hoe dan ook effect op ons, of dat nou wel of niet in de media terecht kan komen. Dat geldt voor een geschilderd portret uit zestiende eeuw (waar soms uren voor geposeerd moest worden) evenzeer als voor een fotokiekje uit de twintigste eeuw. Dat gezegd hebbende, kinderen worden vandaag de dag wel méér gefilmd dan voorgaande generaties en de scheidslijn tussen het geportretteerde en het ‘echte’ leven is vaak flinterdun. Waar twintig jaar geleden ouders voor een filmpje de filmcamera uit de kast moesten opdiepen, hebben zij nu in hun mobiele telefoon vrijwel altijd een camera bij de hand en daarmee is de drempel voor het vastleggen van het dagelijkse leven ook verlaagd. Hebben de recente veranderingen in de rol van de media in ons leven een effect op de kinderen die erin worden gedocumenteerd?

Het meisje uit het bovengenoemde voorbeeld paste duidelijk haar gedrag aan zodra ze doorhad dat ze werd bekeken, dit doet denken aan het Hawthorne-effect, het idee dat mensen zich anders gaan gedragen wanneer ze weten dat ze worden geobserveerd (‘Manufacturing Knowledge: A History of the Hawthorne Experiments’, 1992). Het is mogelijk dat dit effect

versterkt wordt wanneer er een camera bij komt kijken, aangezien een camera het bereik van de observatie en de herhaalbaarheid hiervan, in sterke mate vergroot. Het Hawthorne-effect zou een rol kunnen spelen in kinderen waarvan de ouders doen aan *sharenting*. Mogelijk passen zij hun gedrag aan, of nemen zij een andere identiteit aan voor de camera. Mocht dit zo zijn, zijn kinderen die zich frequent voor de camera van hun ouders bevinden, zich na verloop van tijd nog wel bewust van het mogelijke onderscheid tussen een online en offline identiteit? Het onderzoek naar *sharenting* staat echter nog in de kinderschoenen en deze speculaties zijn vooralsnog niet nader onderzocht, maar ze stellen een beklemmende vraag: Moeten we ons zorgen maken om de identiteitsontwikkeling en authenticiteit van kinderen die veelvuldig in de media worden gepresenteerd?

Sterker nog, de ontwikkeling van de gehele ouder-kind relatie kan door *sharenting* op het spel komen te staan. Casey Neistat, een voormalig vlogger, kijkt in een YouTubevideo op zijn kanaal terug op vijf jaar geleden, waarin hij voor 800 dagen op rij dagelijks een filmpje had gecreëerd. Hij zegt nu het meeste na te denken aan de mentale ruimte die hij nodig had om elke dag te beslissen waar zijn dagelijkse filmpje over moest gaan: ‘What I mean by that is, as long as you’re focused on “what is my video today”, then are you ever really present in what’s happening in your actual life?’ Op een gegeven moment begon hij zich af te vragen wie hij zonder de camera eigenlijk was, dit gaf hem het gevoel een oplichter te zijn in zijn filmpjes en vormde uiteindelijk de grootste drijfveer om te stoppen met de dagelijks video’s (Neistat, 2022).

Het constant vastleggen van (het leven van) hun kinderen kan ouders dus juist uit een bewuste levenshouding trekken en ze meer passieve kijkers dan actieve deelnemers van hun leven maken. Pardoën (2019) uit haar zorgen over de invloed die schermmpjes mogelijk kunnen hebben op de hechtingsrelatie tussen ouder en kind. De kwaliteit van de relatie tussen ouders en kinderen is vooral in de eerste levensjaren zeer bepalend voor een gezonde emotionele ontwikkeling. Ook dit onderzoek is nog niet in grote getalen aanwezig, maar er schemert wel een trend door: schermtijd voor ouders en de responsiviteit die ouder het kind bieden lijken negatief gecorreleerd. Kijkt een ouder dus op een schermpje, dan is er minder aandacht voor de signalen van het kind. Met als gevolg dat de kinderen meer risico’s gaan nemen om de aandacht te trekken, of juist in zichzelf keren. Ook zou het onderbreken van oogcontact door het (vaak) wegstaren naar een mobiele telefoon de subtiele interactie tussen ouder en kind die de taalontwikkeling stimuleert kunnen beletten (Pardoën, 2019).

Het Belgische televisieprogramma ‘De Wonderjaren’ herhaalde het vijftig jaar oude still-face experiment, waarbij ouders wordt geïnstrueerd na een periode van drie minuten

interactie met hun baby, een volledig uitdrukkingsloos gezicht te tonen en tijdelijk niet op hun kind te reageren. In het oorspronkelijke experiment van Tronick et al. (1979) is te zien hoe de baby's eerst van streek raken en proberen de relatie te herstellen in de oorspronkelijke, wederkerige variant. Wanneer de moeder ook dan de interactie niet herstelt, keert het kind zich van haar af. De conclusie die hieruit werd getrokken, is dat ouders zowel fysiek als emotioneel beschikbaar moeten zijn voor hun kinderen om de basisbehoefte van sociaal contact te kunnen vervullen. In de herhaalde versie van dit onderzoek werd een moderne toevoeging aan het oorspronkelijke onderzoek gedaan: in dit experiment zat naast de originele still-face conditie, waarbij de ouders uitdrukkingsloos naar hun kind keken, ook een conditie waarbij zij hun aandacht van het kind verplaatsten naar hun mobiele telefoon. Onder begeleiding van jeugdpsychiater Binu Singh werd het experiment vanachter spiegelglas geëvalueerd met de makers van het programma. In dit kleine experiment (n=4) vertoonden de twee baby's in de mobiele telefoon conditie, vrijwel dezelfde reactie als de twee baby's in de originele still-face conditie. Eerst probeerden zij de aandacht terug te krijgen en ze raakten van streek, vervolgens keerden zich af van de ouder. In dit experiment lijken mobiele telefoons dezelfde invloed uit te oefenen als het negeren van het kind. 'Als we heel veel op schermen kijken worden we afwezig, ik zeg dan altijd dat we een beetje aan "time traveling" doen, je bent weg. Dus je gaat niet die kleine signalen meer opmerken, en kinderen hebben daar echt last van,' aldus Singh. Slechts fysiek aanwezig zijn is voor een kind niet genoeg, er is ook behoefte aan een emotionele connectie (VRT 1, 2021).

Deze behoefte van kinderen aan verbinding is even groot als de behoefte aan eten, drinken en hygiëne. Hiervoor verwijst Singh terug naar de experimenten van Spitz in de jaren vijftig van de vorige eeuw, waarbij hij dit fenomeen onderzocht in een Roemeens weeshuis. De baby's werden verdeeld in twee groepen, waarvan de ene wel en de andere niet, naast van eten, drinken en hygiëne, ook werd voorzien van aandacht. De groep baby's die deze aandacht werd ontzegd liep op alle domeinen vertraging op in de ontwikkeling, en een deel kwam zelfs zonder medische oorzaak rond de leeftijd van 18 maanden te overlijden (Spitz, 1949). Deze resultaten moeten voorzichtig worden opgevat; of er een causaal verband bestaat is onduidelijk, maar wat inmiddels wel duidelijk is, is de correlatie tussen hersenontwikkeling en emotionele verbinding (Gerhardt, 2009). Singh vermeldt hier wel bij dat dit geen pleidooi is om constant bovenop je kind te zitten: helikopteren kan verstikkend zijn of zelfs de ontwikkelingsruimte van het kind inperken (VRT 1, 2021).

De band tussen ouder en kind kan dus ook op deze manier onder spanning komen te staan door de moderne technologie. Hiervoor bestaat zelfs al een woord: *technoferece*.

Brandon McDaniel, PhD aan de universiteit van Illinois, bedacht de samentrekking van de woorden ‘technology’ en ‘interference’ om dit begrip aan te duiden (Positive Parenting Newsfeed, 2018). In combinatie met *sharenting* vormt dit concept een interessante paradox: ouders zitten in dit geval zowel dichterbij hun kinderen als dat ze er verder van verwijderd raken. *Sharenting* zorgt op een relatief intrusieve manier voor een combinatie van processen waarbij de ouder zowel aanwezig als afwezig is. De gevolgen hiervan zullen door onderzoek nader in kaart moeten worden gebracht, maar het schept zeker stof tot nadenken: Wat is het effect van deze ouder-kind relatie op de ontwikkeling van het kind?

Slothoofdstuk 5:

Sharenting: Conclusie en Aanbevelingen

De ruimte die de media in het dagelijks leven van veel mensen inneemt, is niet in alle gevallen hetzelfde. Soms ligt het in het verlengde van het fotoalbum uit het presociale media tijdperk, soms neemt het een totaal nieuwe gedaante aan. In gezinnen waarin door de ouders wordt gedaan aan *sharenting*, kan de media een belangrijk onderdeel van het dagelijks leven vormen. Deze scriptie onderzocht de invloed van *sharenting* op het ontwikkelende kind. De incorporatie van media in de levens van de ouders en kinderen, maar ook in de relatie tussen hen (technoferece), heeft gevolgen voor zowel het kind als de ouder.

Uit het onderzoek van De Wonderjaren (VRT 1, 2021) bleek al dat een mobiele telefoon een barrière tussen ouder en kind zou kunnen creëren, waardoor de ouder minder gevoelig is voor de signalen en behoeften van het kind. Naast het feit dat dit fenomeen zou kunnen bijdragen aan een verstoorde hechtingsrelatie tussen ouder en kind in (extreme gevallen van) *sharenting*, dringt het filmen van het dagelijks leven van kinderen diep door in hun persoonlijke belevingswereld. Heeft deze documentatie van het dagelijks leven van kinderen invloed op identiteitsvorming?

Niet alleen dit zijn (mogelijke) risico's van *sharenting*, ook lopen kinderen meer kans om slachtoffer te worden van (identiteits)fraude, (cyber)pesten en *grooming*. Daarnaast bestaat de kans dat de beelden terechtkomen op sites voor kinderporno, of dat de accounts, die kinderen in sommige gevallen ook zelf bekijken, seksuele berichten of reacties op foto's of video's kunnen krijgen (Schut, 2023).

Dit alles betekent niet dat *sharenting* per definitie immoreel is en kinderen blootstelt aan onnodige risico's. Bovendien kunnen ouders zich op Instagram gesteund voelen in de opvoedingstaak, door andere ouders die informatie over hun kinderen en de lasten en lusten van het ouderschap deelden, mits zij zichzelf en hun kind horizontaal (met oog op waarin zij overeenkomen) en niet opwaards vergeleken (met oog op waarin de andere ouder en het andere kind beter zouden zijn) met het ouder-kindpaar in de media (Egmose et al., 2022). *Sharenting* kan op deze manier zorgen voor verbintenis en steun in ouders onderling, en is in dat opzicht waardevol. Belangrijk is echter dat deze waarde wordt afgewogen ten opzichte van de eventuele kosten van *sharenting*.

Latifi (2023) constateerde dat de wetgeving achterblijft op de cultuur, maar bewustwording begint wel langzaam groter te worden, zoals ook blijkt uit de campagne 'Denk

2x na voordat je iets deelt,' van de overheid. Bovendien is het mogelijk om verantwoordelijk te delen, zodat het kind minder kans heeft de bovenstaande risico's te lopen. Zo is het op veel sociale mediasites mogelijk om profielen af te schermen door ze op privé te zetten, zodat de beelden alleen beschikbaar zijn voor een gemeenschap die de gebruiker zelf selecteert. Ook wordt het advies gegeven geen medische informatie te delen. Dit kan (op latere leeftijd) beschamend zijn voor het kind en bovendien kunnen potentiële werkgevers en bedrijven hierdoor het sollicitatieproces laten beïnvloeden.

Als het gaat om beelden van de kinderen, is het mogelijk de kinderen onherkenbaar in beeld te brengen door het kind bijvoorbeeld van de achterkant te fotograferen, het gezicht te *blurren*, of een *emoji* over het gezicht van het kind te plaatsen. De VPN-gids doet hiernaast de suggestie foto's van de handjes of voetjes van het kind te posten in plaats van foto's waarop het hele lichaam van het kind te zien is (Schut, 2022), echter raadt 'mom uncharted' op TikTok ook dit af, omdat dit soort beelden gevoelig zijn voor gebruik door mensen met verkeerde intenties en ook om seksuele redenen bekeken of opgeslagen kunnen worden (Mom Uncharted op Tiktok, 2023; Arbeláez, 2022). Om dezelfde reden wordt aangeraden ook geen foto's of video's van ontblote boven- of onderlichamen te posten. Hoewel dit logisch lijkt, komt het relatief vaak voor dat ouders beeldmateriaal delen van kinderen in bijvoorbeeld badjes. Ook wordt er aangeraden geen locaties te delen en te overleggen met mensen in de direct omgeving over of en wanneer, foto's van de kinderen mogen worden gedeeld (Schut, 2022).

Ondanks deze consequenties en een groeiend bewustzijn wordt *sharenting* vooralsnog vaak onnadenkend uitgevoerd. TikTok accounts zoals 'Mom_uncharted' strijden daarom voor het lot van de kinderen die op deze manier in de media in beeld worden gebracht. Zij stimuleert op een toegankelijke manier ouders, maar ook mensen zonder kinderen, na te denken over wat we zien in de media. Voor ouders die *sharenting* echter niet los kunnen laten is het mogelijk om de invulling van hun *sharenting*-gedrag aan te passen zodat het kind minder of geen risico's loopt. Een manier om dit te bewerkstelligen is het blijven creëren van content omtrent ouderschap en opvoeden, maar het kind als middelpunt hieruit weg te nemen. Als alternatief voor de video's over hoe het kind wordt opgevoed, is het ook mogelijk om video's te maken over hoe de ouder zelf de opvoeding van het kind invult (Plank, 2022), een aanpak die de ouder centraal stelt en het kind op de achtergrond plaatst. Bovendien vraagt Plank (2022) ouders om alvorens iets te delen, zichzelf af te vragen wat hun motief hiervoor is: informatie delen over kinderen zou altijd een uiting moeten zijn van de persoonlijke groei van het kind.

Hoewel er voor de kinderen risico's bestaan, kan *sharenting* dus ook verbinding scheppen tussen ouders en zorgt het ervoor dat trots kan worden geuit en dat opvoeders zich niet alleen voelen (Egmose et al., 2022; Verswijvel et al., 2019). Het doel van deze scriptie is dan ook niet het ongenueanceerd afkeuren van *sharenting*, maar het wijzen op de mooie en minder mooie kanten ervan. De moderne media is voor veel ouders (en kinderen) een realiteit en iedereen zal moeten pogen een weg te vinden in deze nieuwe manier van bestaan, delen en opvoeden. Deze these heeft geprobeerd enig inzicht te bieden in de realiteit van *sharenting*.

Een aantekening bij deze scriptie is dat dit narratieve literatuuronderzoek naast primaire bronnen in de vorm van wetenschappelijke artikelen, ook gebaseerd is op secundaire literatuur en andere populaire bronnen, zoals blogs en tiktok video's. Er is hierbij geprobeerd een zo accuraat mogelijke inschatting te maken van de betrouwbaarheid van al deze bronnen, alvorens ze in de scriptie op te nemen, maar de gebruikte informatie is per definitie subjectief. Ook kan er in een masterscriptie slechts een beperkte hoeveelheid informatie worden opgenomen, waardoor de volledigheid van dit onderzoek mogelijk in twijfel kan worden getrokken. Desalniettemin zijn de opkomst van, en het onderzoek naar *sharenting*, nog relatief nieuw van aard en er zijn weinig verslagen van geïntegreerde bronnen beschikbaar die pogen een vollediger beeld van *sharenting* rapporteren. In deze scriptie is een (beperkte) poging gedaan relevante informatie omtrent *sharenting* te integreren en zo meer wetenschappelijk onderzoek naar dit onderwerp te stimuleren. Meer onderzoek zal moeten worden gedaan naar hoe identiteitsvorming en aanwezigheid in de sociale media elkaar beïnvloeden: Zit er verschil tussen de online en offline identiteit van een kind en kan dit leiden tot identiteitsverwarring wanneer een kind veel in de media in beeld wordt gebracht? Zo ja, is dit reden tot bezorgdheid om hun authenticiteit en identiteitsontwikkeling? Tot slot is het van belang dat de gevolgen van *sharenting* in de komende generaties worden onderzocht, zodat het effect van dit verschijnsel op de volledige levensloop in kaart kan worden gebracht, en zodat we ons op deze manier kunnen voorbereiden op een toekomst waarin de technologie hoogstwaarschijnlijk een nog grotere rol in onze levens zal gaan innemen.

Literatuurlijst

- Aneloski op TikTok*. (n.d.). TikTok. <https://vm.tiktok.com/ZGJQCPIYK/>
- Arbeláez, M. a. C. (2022, December 27). Sharenting: wat zijn precies de risico's? *Verken Je Geest*. <https://verkenjegeest.com/sharenting-wat-zijn-precies-de-ricos/>
- Ariès, P. (1962). *Centuries of Childhood. A social history of family life*. New York: Vintage Books.
- Baggerman, A., 2004. Het kinderdagboek als spiegelbeeldig universum. Verlichte pedagogiek en de opkomst van kinderdagboeken rond 1800. *TSEG/ Low Countries Journal of Social and Economic History*, 1(4), pp.40–65. DOI: <http://doi.org/10.18352/tseg.853>
- Bozdag, E. (2013). Bias in algorithmic filtering and personalization. *Ethics and Information Technology*, 15(3), 209–227. <https://doi.org/10.1007/s10676-013-9321-6>
- Breeuwsma, G. (1999). Het neefje van de onderzoeker. *De Psycholoog*, 34, 190 - 196.
- Breeuwsma, G. (2021). Waar zijn jullie mee bezig? Het eigen kind als proefpersoon in de ontwikkelingspsychologie. *Pedagogiek in Praktijk*, 123, 22-26.
- Brian, A. (2011). A family science: The baby biography in imperial Germany. *The Journal of the History of Childhood and Youth*, 4, 403-418.
- Brosch, A. (2016). When the child is born into the internet: sharenting as a growing trend among parents on facebook. *New Educational Review*, 43(1), 225–235. <https://doi.org/10.15804/ner.2016.43.1.19>
- Brown, M. (2022, 11 juli). Mom From YouTube's Ryan's World Says Setting 'Boundaries and Realistic Expectations' Is Key to Success. *Parents*. <https://www.parents.com/parenting/celebrity-parents/moms-dads/mom-from-youtubes-ryans-world-says-setting-boundaries-and-realistic-expectations-is-key-to-success/>
- Bureau Jeugd & Media. (2010, 16 april). *Mag ik foto's van uw kinderen zien?* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=JgScpIKj8Fg>
- Cam op TikTok*. (2023). TikTok. https://www.tiktok.com/@softscorpio/video/7208941774969146670?_r=1&_t=8dEtDroV0mp&social_sharing=v3
- Caroline op TikTok*. (2022). TikTok. https://www.tiktok.com/@caroline_easom/video/7149213992307674410
- Collett, J. L. (2005). What Kind of Mother Am I? Impression Management and the Social Construction of Motherhood. *Symbolic Interaction*, 28(3), 327–347. <https://doi.org/10.1525/si.2005.28.3.327>
- C.S. Mott Children's Hospital National Poll on Children's Health. (2015, March 16). Parents on social media: Likes and dislikes of sharenting. Retrieved from Parents on social media: Likes and dislikes of sharenting | National Poll on Children's Health (mottnpch.org)
- Drama Kween. (2023, 19 mei). *The "Hear Me Out" Problem on Tiktok*. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=43YU0nxsyoE>
- Egmoose, I., Krogh, M. T., Stuart, A., Haase, T., Madsen, E. V. E., & Væver, M. S. (2022). How are mothers negatively affected and supported by following parenting-related Instagram profiles? A mixed-methods study. *Acta Psychologica*, 227, 103593. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2022.103593>
- F51a. (2020, August 6). *Making the News: "Sharenting" in the Modern World - First 5 Los Angeles*. First 5 Los Angeles. <https://www.first5la.org/article/making-the-news-sharenting-in-the-modern-world/>

- Fuchs, E. (2004). Nature and bildung: Pedagogical naturalism in nineteenth-century Germany. In Daston, L., & Vidal, F. (2004). *The moral authority of nature*. Chicago: University of Chicago Press. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/rug/reader.action?docID=574723>
- Gerhard, S. (2009). *Waarom liefde zo belangrijk is. Hoe de liefde voor je baby zijn hersenen vormt*. Schiedam: Scriptum.
- Gurk op TikTok. (2023). TikTok. <https://vm.tiktok.com/ZGJQCShW/>
- J/M Ouders. (2022). Social media alleen voor 16+. *J/M Ouders*. <https://www.jmouders.nl/social-media-alleen-voor-16/#:~:text=Vanaf%202018%20mogen%20kinderen%20onder,ontwikkeling%20van%20jonge%20kinderen%20voorkomen.>
- Kontio, K. (2003). The Idea of Autarchy in Rousseau's Natural Education: Recovering the natural harmony? *Scandinavian Journal of Educational Research*, 47, 3–19. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1080/00313830308610>
- Koops, W. (2016). *Een beeld van een kind: Ontwikkeling en opvoeding van het kind in historisch perspectief*. Amsterdam: Boom uitgevers.
- Latifi, F. (2023, 10 maart). Influencer Parents and Their Children Are Rethinking Growing Up On Social Media. *Teen Vogue*. <https://www.teenvogue.com/story/influencer-parents-children-social-media-impact>
- Leila & Science Baby op TikTok. (2023). TikTok. <https://vm.tiktok.com/ZGJ9U3PLn/>
- Manufacturing knowledge: a history of the Hawthorne experiments. (1992). *Choice Reviews Online*, 29(07), 29–3978. <https://doi.org/10.5860/choice.29-3978>
- Miller (2023). https://www.instagram.com/reel/CtPUBavg_vo/?igshid=MTc4MmM1YmI2Ng==
- Ministerie van Algemene Zaken. (2023, 24 april). *Privacyregels beschermen persoonsgegevens*. Privacy en persoonsgegevens | Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/privacy-en-persoonsgegevens/privacyregels-beschermen-persoonsgegevens#:~:text=De%20AVG%20geeft%20u%20als,belang%20zijn%2C%20te%20laten%20wissen.>
- Ministerie van Algemene Zaken. (2023b, juni 15). *Mogen kinderen tot 13 jaar meewerken aan uitvoeringen?* Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/bijbaan-vakantiewerk-en-stage-door-jongeren/vraag-en-antwoord/mogen-kinderen-tot-13-jaar-meewerken-aan-uitvoeringen>
- Mom N Me. (2019, July 3). *10 Stages of Walking | Series of Milestones baby needs to achieve to take FIRST BIG STEP!* [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=x7u_dgRmVcI
- mom.uncharted (@mom.uncharted) Official | TikTok*. (n.d.). TikTok. <https://www.tiktok.com/@mom.uncharted?lang=en>
- mothermoon op TikTok*. (2022). TikTok. <https://vm.tiktok.com/ZGJQC4857/>
- Neistat. (2022, December 5). *3 things i learned from 800 days of vlogging* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=KehujfBRBts>
- O'Connell, G. (1936). Naturalism in Philosophy and Education. *Naturalism in American education*. (pp. 1–42). Benziger Brothers. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1037/11460-001>
- Pardoen, J. (2019). Mobiele beeldschermen en hechting van het jonge kind. *Bureau Jeugd & Media*. <https://www.bureaujeugdmedia.nl/mobiele-beeldschermen-en-hechting-van-het-jonge-kind/>
- Plank, R., (2022). Parent check: Why are you really sharing that photo of your kid on social media? *Care.com Resources*. <https://www.care.com/c/parents-sharing-kids-private-lives-on-social-media/>
- Positive Parenting Newsfeed. (2018, January 14). *Q&A with Brandon McDaniel on "Technoference"* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=1f-csfLNyJA>

- Shut, R. W. (2023). Onderzoek: 72% van de Nederlandse ouders zet kinderen op social media. *VPNGids.nl*. <https://www.vpngids.nl/onderzoek/driekwart-ouders-zet-kinderen-op-social-media/>
- Sharenting: bezint eer je begint! | Ik beslis*. (z.d.). <https://www.ikbeslis.be/ouders-leerkrachten/sharenting/bezint-eer-je-begint>
- Spitz, R. A. (1949). The Role of Ecological Factors in Emotional Development in Infancy. *Child Development*, 20(3), 145. <https://doi.org/10.2307/1125870>
- TBWA\NEBOKO. (2021, 5 november). *Rijksoverheid | Denk 2x na voor je iets deelt | Klapjeskat* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=DxQzPtDyFKo>
- Ter Braake, M., Kuiper, R., Meijeraan, F., Moolhuizen, A., Mulder, A.J., Van der Zwet, s. (2022). Ontwikkelingspsychologen, pedagogen en de praktijk van opvoedingshandboeken. *Bachelor scriptie, Rijksuniversiteit Groningen*.
- Thompson, D., Hogan, J. D., Clark, P. M. (2012). *Developmental psychology in historical perspective*. Wiley-Blackwell.
- Timeline | Facebook*. (n.d.). <https://web.archive.org/web/20090715113522/http://www.facebook.com/press/info.php?timeline>
- Tips voor ouders*. (2016). Instagram.com. Geraadpleegd op 4 mei 2023, van <https://help.instagram.com/154475974694511/>
- Today, S. H. U. (2018, December 5). YouTube's top earner is a 7-year-old who made \$22 million playing with toys. *USA TODAY*. <https://eu.usatoday.com/story/life/allthemoms/2018/12/05/youtube-top-earner-7-year-old-made-22-million-playing-toys/2206508002/#:~:text=YouTube's%20top%20earner%20is%20a,%2422%20million%20playing%20with%20toys&text=Our%20bosses%20may%20suspect%20some,of%20him%20playing%20with%20toys>
- Tronick, E. Z., Als, H., Adamson, L. B., Wise, S., & Brazelton, T. B. (1978). The Infant's Response to Entrapment between Contradictory Messages in Face-to-Face Interaction. *Journal of the American Academy of Child Psychiatry*, 17(1), 1–13. [https://doi.org/10.1016/s0002-7138\(09\)62273-1](https://doi.org/10.1016/s0002-7138(09)62273-1)
- Verswijvel, K., Walrave, M., Hardies, K., & Heirman, W. (2019). Sharenting, is it a good or a bad thing? Understanding how adolescents think and feel about sharenting on social network sites. *Children and Youth Services Review*, 104, 104401. <https://doi.org/10.1016/j.chidyouth.2019.104401>
- VPRO. (2022, October 12). *Vlogfamilies | Bezorgde Boomers | De Avondshow met Arjen Lubach (S2)* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=N3LYhrfwloE>
- VRT 1. (2021, April 21). *De wonderjaren | Het still face experiment* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=A0y4xNAQShc>
- Webb, A. (2013). Why We Post Nothing—Nothing—About Our Kid Online. You Should Do the Same for Your Kids. *Slate Magazine*.
- Weerwind, F. M. (2023) Antwoorden Kamervragen over het bericht 'Ouders gooien privacy van hun kinderen te grabbel op sociale media'. <antwoorden-kamervragen-over-het-bericht-ouders-gooien-privacy-van-hun-kinderen-te-grabbel-op-sociale-media.pdf>
- Winegarden. (2020, September 2). *Drawing stages in children part 1* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=bLW5TobOLUc>
- Yolton, J. W. & Yolton, J. S. (2013) Introduction etc. In: J. Locke, *Some Thoughts concerning Education*. Oxford University Press (oorspronkelijk 1989). <https://doi.org/10.1093/actrade/9780198245827.book.1>